

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1,50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 14. maja 1937.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Dr. I. Š.

Centralizem na račun delavske „zavesti“

Bistvo, razlog in uspevek centralizma je osredotočevanje denarja v rokah enega samega mesta, ene same skupine ali osebe, najsi gre za potrebe kateregakoli kraja v državi. V zadnjih letih smo pričeli tako izrazito

pospešenega osredotočevanja denarja,

tako načrtnega in splošnega krčenja gospodarstva posebno v prečanskem obrobju države, pričeli tako z vsemi razpoložljivimi sredstvi in varljivimi udarnicami izvajanja odnosa gospodarstva v kraje, ki se jim nadeva krivično ime »sredina države«, da smemo odprto določiti v tem sklepno fazo centralizma, ki naj za vekomaj cementira to ustrojstvo in ki naj praktično onemogoči vsakoteri pomen morebitne politične sprostitev iz oklepov diktature.

Priče smo ravnanju, ki mu dajejo naši pomočniki iz slabe vesti oznamenilo zadrževanja centralizma, da, oznamenilo »likvidacije centralizma«, pa je to ravnanje vprav nasprotno delo.

Omenjeno ravnanje seza na vsako javno področje. Tistim, ki ga vodijo, ne uhajajo niti ceste, niti druga javna dela, niti šolske knjige in zvezki, niti družbene ustanove za varstvo odvisnih delavcev, niti sladkor, niti čevlji ali dežniki. Nasprotno, kakor bi bila višja družbena, narodna ali vobče civilizatorična kultura prekletstvo, so njih pridobitve neizčrpen vir za nove naslove in izgovore omenjenemu ravnanju. Kolikor višja je stopnja, toliko pestrejša je zbirka naslovov in izgovorov.

To velja za javno stran dogajanja, spričo katerega se moramo prav Slovenci spomniti starega rekla, da udarijo bogovi s slepoto, komur dajo oblast.

Vsakdo, ki zaupa v neštivilne današnje zagovornike demokracije in demokratičnih vodil v vladanju in upravljanju, bo nedvomno prepričan, da vsaj tisti, ki jim je v zasebnem razmerju še na razpolago deloma svobodna igra in ki poudarjajo vselej in povsod tudi svojo privrženost k volilom svobode in pravice, ne bodo ravnali popolnoma enako, kot ravnajo činitelji trenutne moči v javnem življenju. Pa ni tako! K vsem pojavom pospešenega centralizma v javnem življenju in v ustrojstvu države se nam prikazujejo znamenja sorodnega stremjenja na polju, kjer gre za milijone premoženja — slovenskih delavcev!

»Slovenija« motri pojave z zrelišča pridov slovenstva in slovenske zemlje. Zato je dolžna posvetiti tem, pravkar dotaknjenim znamenjem primerno pozornost in obvestiti slovensko javnost, čeprav gre za razmeroma v sebi sklenjen krog ožjih prizadetosti.

Najnovejše odredbe na polju družbenega varstva šibkih in odvisnih delavcev se opravičujejo s potrebo očiščenja ustanov delavskega varstva od struj, ki da so bistvenim življenjskim nazorom delovnega ljudstva v državi tuje; s potrebo odstranitve činiteljev, ki se ali jih štejejo drugi med socialiste, ki da izrabljajo vpliv funkcij in mest v teh ustanovah v politične namene za utrditev svoje moči in ki so zasedli ta mesta z nekoliko dobrohotno podporo bivših unitarističnih močnikov. Ta potreba se navaja kot razlog za pooblastilo, da sme upravna oblast brez volitev poseči v avtonomijo teh ustanov, da sme morebiti v zakonu predvidene volitve preprosto odložiti do koledarja, v katerem bodo samouprave stopile v življenje, da sme izvoljene upravitelje ustanov razrešiti in nadomestiti z bolj sposobnimi, in kar je kaj takega.

Neprižadet človek ne bo skrival mišljenja, da se potrebne novote dosežejo najbolje, najhitreje in najbolj pravično s svobodno tekmo struj med prebivalstvom, ki so mu ustanove namenjene. Vendar to razmišljanje danes ni naš namen. Ta je drug, namreč opaziti, kako se skušajo ogroženi pred verjetnimi spremembami obvarovati, kako skušajo predvsem ohraniti svoj vpliv.

Podoba je, da v določenem obsegu razlogi novih odredb glede ustrojstva, zastopstva in moči v ustanovah družbenega varstva sami po sebi niso tako iz trte zviti. Podoba je, da obstaja res potreba, na katero se kaže z uradne strani, da si ta potreba nima vzročne zveze s položajem, ki bo nastal, ko se bodo nove odredbe pričele uveljavljati. Zato je prav razumljivo, da s temi odredbami ogroženi dosedanja upravitelji delavskih javnih ustanov iščejo novih opor za ohranitev vpliva, ki so ga imeli na delavske vrste zaradi svojih mest v delavskih ustanovah. To ni samo razumljivo, to je celo tudi opravičljivo. Toda vprašanje, kje in s kakšnimi sredstvi se iščejo nove opore za ohranitev vpliva, je pa vprašanje, kjer se bo razkrila politična in sindikalna poštenost teh činiteljev ali pa — nasprotje teh lastnosti.

Znamenja, ki smo jih doslej zagledali, govorijo na žalost zoper upanje, da bodo ogroženi upravitelji iskali novih opor na demokratičen način. Znamenja kažejo, da si hočejo ogroženi upravitelji delavskih ustanov ohraniti svoj vpliv tako, da poostrijo, povečajo in osredotočijo svoj vpliv pri — strokovnih organizacijah, v katerih so bili že sedaj na vrhu.

Poostritev, povečanje in osredotočenje moči teh činiteljev nad strokovnimi organizacijami naj se izvrši — tak je načrt — z uvedbo stoočstnega centralizma v obliki prisilne naložbe celokupnega delavskega strokovnega premoženja pri centralnih upravah strokovnih zvez v Belgradu!

Koliko strokovnega premoženja delavstva, ki je organizirano v zvezah, včlenjenih v URSSJ (Ujedinjeni Radnički Sindikalni Savez Jugoslavije — Zedinjena jugoslovanska delavska strokovna zveza), je naloženega v Sloveniji sedaj, in še to tako, da razpolaga z njim ne delavstvo po podružnicah na tistem mestu, temveč osrednja uprava zveze v Belgradu, ne vem, verjetno ga je pa več milijonov. Načrt, ki ga je zlegel tudi v ZJDSZ odločilni Srb Bogdan Krekić v družbi z nekaterimi naročniki na sedež v ZJDSZ iz Slovenije, pomeni torej najmanj, da bo odšlo iz Slovenije več milijonov delavskega, od mezd odtrganega denarja v Belgrad in da bo odslej odhajal vsak vinar strokovne udnine, celo vsak vinar iz delavskih krajevnih prireditev in zabav v Belgrad...

V ZJDSZ včlenjene strokovne zveze veljajo za socialistične. To pomeni v današnjih miselnostno tako pestrih časih, da veljajo tisti, ki imajo odločilno besedo v teh zvezah, za take, ki bi na političnem, gospodarskem ali družbenem polju hoteli veljati za socialiste. Ta čas se sme o mnogih od teh činiteljev reči, da jim naslov »zmernega socialista« zelo ugaja, čeprav obstaja zmernost njihovega centralizma v glavnem in precej splošnem pomenu le v nezmernosti števila funkcij, ki jih iste osebe na polju delavskega gibanja v sebi združujejo. Zveze so urejene že zdaj skrajno centralistično. To se vidi najbolj razločno pri sestavi kongresa zvez, to je vrhovnega organa teh zvez. Kongresni člani so namreč vsi člani osrednje uprave (tudi v tej osrednji upravi proti plači nameščeni uradniki) in — odposlanci podružnic, ki se izvolijo po zelo visokem razdelilnem ključu. Tako imajo tisti, ki so pri ugodni priložnosti zlezli v osrednjo upravo, v rokah ključ za vsako malost v zvezi; edina njihova naloga je: obdržati se v osrednji upravi; če to nalogo ugodno rešijo, ostane cela zveza pod njihovim vplivom.

Tako je po pravilih, kakršna so potrdile oblasti. Toda niti ta pravila, ki se priznavajo podružnic in njihovo samostojno, smešno nizko imovino, svojevrednost in slabotne organe, določenim činiteljem v srednjih upravah niso všeč, to je ne porokujejo pravne pokornosti podružnic, in sicer zato ne, ker imajo vendarle podružnice še nekaj svojega premoženja, s katerim lahko same raz-

polagajo. Zato je — po vzorcih, kakršnih med belgrajsko birokracijo ne manjka — postal potreben k pravilom še »pravilnik«, ki ga odobravaj samo kongres kot činitelj, v katerem prevladujejo za-roditelji »pravilnika«. Ta »pravilnik« zahteva, da se naloži sleherna imovina »saveza« pri osrednji upravi v Belgradu.

»Delavska politika«, ki zastopa, izhajajoč v Mariboru, stremljenja ZJDSZ, je objavila dne 21. aprila tega leta dnevni red VI. kongresa Zveze rudarjev Jugoslavije v Celju, ki se je vršil v nedeljo 25. aprila. Peta točka dnevnega reda je opisana takole: »Sprememba pravilnika o višini kvote blagajnikom podružnic, volitev v razne odbore in drugo.« Pozorno oko je opazilo, da Zveza rudarjev Jugoslavije ne dodeljuje »kvote« (to je tistega dela udnine, ki naj ostane podružnicam) podružnicam, temveč — blagajnikom! Zato je bilo pozorno oko radovedno, kakšno bo poročilo v istem listu o poteku kongresa k tej točki dnevnega reda. In kaj je pazilo: niti besedice o tem, kaj je kongres razpravljajal in sklepal pri spremembi pravilnika, še manj kake navedbe, česa se sprememba tiče, ni našlo. Glej »Delavsko politiko« z dne 28. aprila tega leta na četrti strani! Ta molk ne pomeni dobrega!

Drug primer! Zveza kovinarjev Jugoslavije ima v Sloveniji prav močne podružnice na Jese-nicah, Javorniku, v Mostah, na Muti itd. itd. Kdor je količkaj zasledoval časopisne vesti v zadnjem času, je lahko naletel na novice, kako razpušča osrednja uprava izvoljene odbore podružnic in izključuje člene podružnic, ki so bili v delu za delavske koristi najvidnejši. Ker je letos kongresno leto in bo kongres tudi v tej zvezi kmalu, nastane vprašanje, kakšen namen ima osrednja uprava, da tik pred kongresom razpušča odbore in izključuje izpostavljene člene zveze. Na zunaj se utemeljuje — in sicer, kakor kaže skušnja, z uspehom pri prizadetih mestih — to ravnanje z baje razdiralnim delovanjem teh odborov in izključenih členov, pri čemer pa pada v oči, da kaže delavstvo stvarno največje zaupanje prav v tiste, ki se izključujejo in ki sestavljajo podružnične odbore. Razlog je res popolnoma drug: osrednja uprava je tudi za kongres te zveze pripravila »pravilnik« o tem, da mora biti vsak vinar naložen pri osrednji upravi, in ve, da za tak pravilnik odbori, ki se zavedajo, da pomeni taka odredba popolno obglavljenje podružnic, nikoli ne bodo glasovali. Zato je treba členstvo podružnic »zmrviti«, zastrašiti in ga upogniti, kajti iz takega členstva se bodo lahko prikazali upogljivi delegati na kongresu.

Besedo o osrednjih upravah teh zvez imajo ta čas ljudje, ki so se kosali z unitarizmi iz meščanskih taborov in strank v — unitarizmu! Zdej se hočejo kosati s centralisti iz meščanskih taborov ali strank v — centralizmu. In kar je najbolj žalostno: našli so užaljenca, rodno Slovence, ki pomaga k uresničitvi tega najstrožjega in samomorilnega centralizma, da se maščujejo za odstavitev od funkcij ali da si zavarujejo z denarnim terorizmom spet dosedanja svojo odločilnost. Nas ta stran borbe v strokovnih zvezah te smeri ne briga. Toda prekleto nas briga, da si iščejo te vrste delavski »odrešniki« podstave za svojo moč s sredstvom, ki hkrati zaplenjuje slovenski delavski denar, ki ga odnaša, bržkone za vedno! Kajti slovenski delavski denar je denar slovenskega naroda, je denar najbolj naprednega dela slovenskega naroda, najbolj družbeno in politično sposobnega dela, je denar slovenskega proletarca. To nas pa briga!

Zato kličemo slovenskemu delavcu in vsej slovenski javnosti: Pozor! Zato zahtevamo od tistih, na katerih naslov letijo očitki tega sestavka: Na dan z barvo! Zakaj se vam hoče slovenskega denarja?

Dr. Jos. Regali:

O slovenskem „Narodnem gledališču“

IV.

Umetnostna stran

1. Repertoar.

Pri gledališču je repertoar tisto, kar potegne občinstvo k predstavam in ki dela gledališče zanimivo ali pa dolgočasno. Seveda pa tudi najboljši repertoar, če uprizoritve niso dobre, ne pomaga; brez dobrega repertoarja pa ostane gledališče prazno, čeprav igra in petje ni slabo.

Današnji dan, ko je treba sodobno gledališče poživiti in ga spet spraviti do veljave, ima pa repertoar še večji pomen. Z repertoarjem je treba

vzgojiti občinstvo,

da bo spet dobilo zanimanje za gledališče. Ne bo se sicer takoj pokazal uspeh, kakor pri nobenem vzgajanju, bo se pa sčasoma gotovo.

Repertoar mora biti **izviren**, t. j. drugačen med Slovenci kot med Nemci in Italijani. To velja za **dramo**, pri **operi** je v resnici stvar drugačna, ker je izbira del veliko manjša in literarna vsebina ni važna. Dramska dela, tudi tuja, je treba pretehtati, če jih bo naše občinstvo razumelo, čeprav so imela drugod uspeh. Iz svetovne odrske književnosti je treba izbirati pred vsem tista dramska dela, ki imajo **nadnarodni** značaj in jih zato lahko razumejo tudi naši ljudje, splošno človeške stvari, ne stvari s krajevnim okoljem, ker pri nas tujega okolja na resničen način niti podati ne moremo. Potrebno pa je, da nova svetovna odrska dela, dramska in operna, **kar mogoče kmalu**, ne pa šele čez pet ali deset let, tudi pri nas uprizorjamo. Tako bi soustvarjali evropsko gledališko umetnost, bi jo pa tudi s tem, če bi skrbeli, da bodo tudi iz naših tal zrasla odrska dela, ki bodo šla med druge narode. Naše občinstvo, ki se zanima za gledališče, bere tudi tuje časopise in bi bile hitre uprizoritve tujih novih, pa v resnici dobrih stvari za Ljubljano senzacije, ki bi napolnjevale gledališče.

Ker je današnji dan najhujši konkurent gledališču kinematograf, je potrebno, da daje gledališče **po vsebini nekaj drugega in občinstvu bližjega** kot kinematograf. Pri nas ima v tem pogledu gledališče lažje stališče kot drugod, kjer imajo zvočne filme v domačem jeziku in včasih celo z domačo vsebino, pri nas so pa zvočni filmi v tujem jeziku in s tujo vsebino, tujo vsebino pa imajo tudi navadni filmi.

Močan slovenski repertoar

z resnično **našo stvarnostjo** je za nas tisto, s čimer bi bilo mogoče kinematograf najbolj izpodriniti. O njem so pisali zadnjih deset let že zadosti. Slovensko »Narodno gledališče« bi moralo napraviti »železni« slovenski repertoar in je to ena njegovih glavnih nalog. Pomagati bi moralo ustvariti slovensko dramo in slovensko opero oziroma spraviti obe na resnično umetnostno višino, tako da bi nastala **slovenska oblika** drame in opere.

Če domačih del nihče ne bo uprizorjal, jih nihče ne bo pisal. Res je, da je slovensko dramsko snovanje ni posebno veliko, operno je pa naravnost šibko ali ga skoraj ni. Kdor napiše slovensko dramo, ki je za oder in jo igrajo v Ljubljani in Mariboru, utegne dobiti, če stvar tudi natisnejo, z gledališkimi tantijemami kakih 10.000 dinarjev, če stvar ne ostane leta in leta na repertoarju, kar se pa po navadi ne zgodi. Če pa napiše kdo operno delo, kar mu vzame petkrat toliko časa kot dramsko, pa prejme pri nas doma k večjemu polovico omenjenega zneska na tantijemah, če ima stvar pri občinstvu uspeh. Zato bi bilo treba, da bi »Dramatično društvo«, ki ima nekaj premoženja, ali pa javne korporacije (mogoče bi se našel tudi kak zasebnik) razpisovali

nagrade za izvirna gledališka dela,

če hočemo povzdigniti produkcijo. Mislim, da bi bilo za slovensko gledališko umetnost hudo dobičkanosno, če bi bila vsako leto ali vsaj vsako drugo leto razpisana javna nagrada vsaj kakih **50.000 dinarjev za izvirno slovensko operno delo in kakih 20.000 dinarjev za izvirno slovensko dramsko delo**. Za operna dela naj bi odločevalo zaradi osebnih razmer med našimi glasbeniki kakšno tuje, n. pr. češko razsodišče v Pragi, ker bi povrh tako našla opera tudi lažjo pot na tuje odre. Na Dunaju je pred kratkim razpisala »Kunsthalle« tekmovalje za dramska dela. Dobila je 500 rokopi- sov in bilo je odkritih veliko novih mladih dramatičnih talentov. Zakaj bi jih pri nas na tak način ne odkrili vsaj nekaj? Posebno prav bi bilo, če bi razpisovali nagrade tudi za operne librete posebej.

Priznati je treba, da slovensko

dramsko gledališče

vsaj deloma ustvarja slovenski repertoar. Vrsta uprizoritev Cankarjevih in tudi drugih slovenskih dramskih del je vsaj začetek slovenskega repertoarja. V letošnji seziji so bila igrana štiri nova izvirna slovenska dramska dela (»Ko se utrga oblak« »Med štirimi stenami«, »Kralj z neba« in »Repoštev«). Potrebno bi pa bilo, da vodstvo slo-

venskega »Narodne drame« vsak rokopi- s, ki ga prejme, takoj in resno preštudira, potreben bi bil pa tudi **mentor** za mlade pisatelje, ki poskušajo pisati za oder. Ker so med 18 novostmi, ki jih je v letošnji seziji uprizorilo slovensko »Nar. dram- sko gledališče«, 4 slovenske novosti, je res, da so se v tem pogledu razmere vsaj nekaj izboljšale. Pogrešamo pa **starejšega** slovenskega dramskega repertoarja. Občinstvo ni samo za sodobne stvari zavzeto, pokazati je treba tudi, da imamo vendarle nekaj **gledališkega izročila**. Izročilo daje gleda- liškemu snovanju poseben blesk. Iz starejše slo- venske dramske književnosti je treba izkopati tiste stvari, ki niso brez vrednosti in jih je treba prirediti in z vso skrbjo in umetniško močjo spravi- ti na oder. Linhartov »Matiček« je imel v Ga- vellovi režiji velik uspeh, zakaj ne bi uprizorili tudi še »Županove Mice« in zakaj ne bi prestavili Linhartovo izvirno nemško dramo »Miss Jenny Löwe«. Jurčičevega »Tugomerja« so po vojni že igrali, je pa še cela vrsta starejših ljudskih iger in stvari z zgodovinsko vsebino. Tudi šibkejša dela imajo, če so dobro igrana in uprizorjena, uspeh. Seveda morajo režiser in igralci podati stvar s **pravim smislom** in ne tako, kot so bila dostikrat uprizorjena slovenska izvirna dela v zadnjem hipu. Ni po cmokavzarsko dajati naših stvari, ampak z vsem znanjem, ki ga kdo ima; preprosta cvetica v lepi. **slogu** odgovarjajoči vazi zajame človeka včasih bolj kot bohota vrtnica.

Nima pa izdelanega slovenskega repertoarja

slovenska »Narodna opera«.

Le tu in tam se prikaže na odru kakšno izvirno slovensko glasbeno delo. Letos so izkopali iz ar- hiva edinole R. Savinovega »Matijo Gubca«, ka- terega uprizoritev glasbeno še ni bila tako slaba, če izvzamemo orkester, pač pa je bila inscenacija nemogoča. Izmed vseh Parmovih del ni niti enega na repertoarju (le »Ksenija« je bila pred dvema letoma uprizorjena — pa kako! — za spomin ob- letnice Parmove smrti). Gerbičevih stvari sploh ne poznamo, v pozabljenju je pa celo Benjamin Ipavic, katerega »Teharski plemiči«, ki so polni melodij in pravega slovenskega občutja, ne naj- dejo usmiljenja, čeprav so jih peli l. 1895, tudi v Brnu. Tudi Josip Ipavic je pisal za oder. Ko- gojeve »Črne maske« so izginile. Nihče se ne briga, da bi vsaj eno izmed 7 oper Jurija Miheve- spravil na dan in uprizoril, čeprav je njegova glasba resnična in klasična. Kakšna glasbena rev- ščina in »šlagerstvo« pa ima prostor pri nas tu pa tam! »Gorenjskega slavčaka«, ki gotovo ni brez vsega, če izvzamemo predolgovezni konec z na- rodnimi pesmimi, so nekaj časa edinega imeli za vrednega, da reprezentira slovensko nar. opero. Prepričani smo in z nami vred tudi marsikateri izmed glasbenih izvedencev, ki stvari poznajo in jim je razvitek slovenske »Narodne opere« res pri srcu, da je gotovo, da bi se izmed kakih 30 do 40 slovenskih glasbenih odrskih del dalo izbrati in prirediti vsaj kakih 5 do 6 stvari za »železni« slovenski operni repertoar in bi, če bi bila v pra- vem **slogu** podana in **umetniško** opremljena ostala kot slovensko operno izročilo stalno na reperto- arju. Na vsak način je pa treba odkriti Jurija Miheve! Jurij Mihevc mora postati steber slo- venskega opernega repertoarja! Mihevcova mila glasba v Cherubinijevem slogu je po bistvu naša! V Zagrebu napolnjujeta opero na en dan »Zrin- ski« in »Porin« dvakrat! V Ljubljani pa pojo »Na- vihanke« in »Pod to goro zeleno« in »Veseli stu- denček« itd.

V splošnem

mislimo, da je treba repertoar že **vnaprej** pri- praviti za celo sezijo. Po navadi slovensko »Na-

Modno blago!!!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistijske potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

rodno gledališče« oznani pred začetkom sezi- je re- pertoar za vse leto vnaprej, vendar ga pa ne izvrši v celoti. Če napravim javno obljubo in na to do- bim naročnike, sem pravno dolžan obljubo izpol- niti ali pa moram storiti obljubo s pridržki, kar je še najpametnejše, ker se med letom pripete stvari, s katerimi ni mogoče računati vnaprej.

Prav je, da se pri sestavi do gotove meje upo- števa tudi okus občinstva, nikdar pa se ne sme toliko, da bi trpela umetnostna raven gledališča, ki mora biti **kulturni in celo vzgojni zavod** in pri nas **še slovenski**.

Drami manjka klasičnega repertoarja. Sodobne stvari, kolikor so potrebne, dostikrat ali niso raz- zumljive ali so pa preveč polne problemov, ki so pretesni. Bistvo gledališča je in ostane dejanje in napeta igra, ne modrovanje. Tudi **ljudske igre** imajo lahko gledališko in umetnostno vrednost, pa jih današnji dan vidimo redko.

Opera daje tudi včasih moderne stvari, ki da- jejo pevcem in orkestru veliko truda, pa ne vne- majo. Atonalna glasba spada bolj v dvorano za intimne koncerte, kot na oder. Melodija in kan- tilena spet znova vžiga. Dobro je povedal dr. J. Marx v zadnjem »Oester. Musiker- und Sängeral- manachu«, da so stvari z čisto moderno glasbo in z različnimi -izmi že po nekaj letih izginile in da iščejo sedaj operna gledališča zveze z melo- dijami.

Pri sestavi repertoarja se je pa treba ozirati tudi na sposobnost osebja. Ne gre, da mu vri- vamo stvari, za katere igralci, se bolj pa pevci niso sposobni in ki jim ne odgovarjajo. Pri se- stavi repertoarja ne bi smeli odločati le samo posveti režiserjev in dirigentov, ampak bi bilo treba upoštevati tudi želje pevcev in igralcev. V operi nismo slišali že nekaj let nobene Mozartove opere, čeprav bi nekatere Mozartove opere s pev- kami in pevci, ki jih imamo, naravnost imenitno lahko podali, bolje kot n. pr. v Zagrebu. V spo- minu mi je opomba profesorja dunajskega kon- servatorija, ko je trdil, da je mogoče Mozarta prav v Mozartovem smislu podati samo v manj- šem gledališču. Če človek prav pomisli, mora reči, da je imel prav.

Novosti je treba razdeliti **sorazmerno po celi** seziji, najimenitnejše pa uprizoriti v zimskih me- secih, ko je pravi gledališki čas. Ne gre, da bi prav v zimskih mesecih, to je od decembra do srede aprila, ne bilo nobenih velikih novitet, kot je bilo to letos v operi, ko ves omenjeni, za gla- dališče najbolj ugodni čas ni bilo drugih novitet, kakor »Ero z onega sveta«, opereta »Navihanka« in »Pikova dama«, ki je bila pa že v prejšnjih le- tih peta. Velike novosti na koncu sezi- je utrjujejo pevce in tudi najboljše predstave niso tako ob- iskane, kot bi zaslužile.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Zdravstvo in slovenstvo

Ljubljanska radijska postaja je v pretekli je- sensko-zimski dobi oddajala tudi zdravstvena pre- davanja, ki jih je imel dr. Anton Breclj. Ne- katere njegove misli se nam zde tako zanimive, da jih ponavljamo.

Splošne smernice za zdravo prehrano.

(Radio 15. III. 1937)

Živimo v dobi narodnega prebujenja. Mnogi naši prednamci in žal tudi že vrstniki so bili in so še narodno nezavedni, ker so sami v sebi votli, se sramujejo slovenske siročine, ki se jim kaže v pičli številnosti in ne prav slavni zgodovini na- šega naroda, občudujejo pa tuje veličje in ga vneto posnemajo. V javnem in duhovnem življe- nju se je že izvršil odločilen preokret, da prevla- duje slovenska samozavest, v zasebnih in tvarnih zadevah pa še capljamo za tujimi vzorci. Otroci meščanskih slojev že dobivajo pristna slovenska imena, postavljajo in opremljajo se stavbe v slogu, ki je po narodnem duhu in narodnih tvorbah. O narodnih nošah se pogovorimo drugič, danes so na vrsti narodne jedi, ki so domala izginile iz go- sposkih in delavskih družin in se izgubljajo celo

na kmetih. Na jedilnih listih boljših gostiln vidiš vsakovrstno navlako s severa in juga, od vzhoda in zahoda, izjemoma kdaj kakšno zares domačo slovensko jed, izvzemši morda kranjsko klobaso. Tudi meščanskim in delavskim slojem so domače jedi bolj ali manj neznane, ker jih ne znajo prav pripravljati in ker se mnogim sladkosnedim puh- loglavcem zde prekmečke.

Malitev in opuščanje domače pripravljenih jedi je kvarno v dvojnem pogledu. Vsaka pristna narodna jed navezuje čutečega človeka na na- rodno skupnost, ta občutek je vsaki taki jedi tudi najboljša zabela in začimba. A poleg narodnostno pobudnega pomena je v mnogih pristnih domačih jedeh toliko prednosti, da jih je treba oteži po- zabi in uveljaviti v vseh krogih že zavoljo smr- tne in zdrave prehrane. Razne skuhanje ali šare, v eni in isti kuhalni posodi pripravljene in sku- paj skuhane mesnine, sočivje, večkrat ječmen ali riž, navadno še gomoljnice in katere zelenjave z začimbami, so naravnost vzorne jedi po hranilni vrednosti, dopolnili in rudninskih snoveh, da jih drugod, n. pr. v Nemčiji, uvažajo z državno po- stavbo, ne samo zaradi varčevanja. In kašnate jedi,

od godlje preko mlečne, krljeve, češpljeve do zeljnate kaše, kolika izbira za vse dobe in okuse! Žganci, ajdovi in koruzni, drže kmečko delovno moč pokoncu, a bi se prilegali tudi drugim stanovom, bolje kakor razne testenine. Koliko okusnih štrukljev se znajo pripravljati kmetice po starem izročilu iz davnine, kako slastne pogače za godeve in potice za praznike! Ljubši od vseh mesnih tovarniških izdelkov mi je pristni kmečki želodec. Koliko je še drugih dobrih in uporabnih domačih jedi po vseh raznih krajih naše majhne, a tako pisane domovine!

Naše umne in izkušene kuharske umetnice čaka še hvaležno delo, ki naj nosi naslov: Slovenska kuharica in naj bo sestavljena po ravno kar označenih vidikih. Tudi za prehrano velja nekoliko obrabljeno, a še vedno potrebno in veljavno geslo: Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!

Obleka in obutev.

(Radio 22. III. 1937)

Naše lepe in slikovite narodne noše izumirajo, ohranjene pa so še v slikah in spisih. To, kar se dandanes razkazuje ob slovesnostih, ni vse pristno in lepo domače blago, časih je sama neokusna navlaka, podobna sračjemu gnezdu. Poprimimo se iznova narodnih noš, ki so lepše, zdravje in cenejše od nevmekaterih mednarodnih lutk! Otrsimo se tudi v obleki tujinskih in modnih vplivov. Oblačilni umetniki in umetnice naj se lotijo med seboj tekme, kdo nam po pristnih narodnih vzorcih ustvari kroje narodne noše in sicer za v petek in svetek, za moške, ženske in otroke!

Zdravo stanovanje.

(Radio 5. IV. 1937)

Ko javno razpravljam o zdravem stanovanju, ne morem in ne maram zatreti misli, ki mi silijo v ospredje, misli namreč in želje, da bi Slovenci bivali ali stanovali domače, po svoje. V naših pristnih slovenskih domovih je mnogo prvin in pobud za zidavo domačih, novodobnih, zdravih hiš in stanovanj, še več imamo že izdelanih vzorcev za domačo opremo. Ko pogledamo na nova naselja okoli mest in na nove hiše na letoviščih, se nam srce krči spričo prizorov, ki jih nudijo ta sračja gnezda, od vseh strani sveta znešene navlake šar in čačk, samo domačega malo ali nič. Naj nam stavbeni umetniki izoblikujejo iz na-

rodnega blaga pristen slovenski slog, da bomo, ko se hočemo hraniti in oblačiti po svoje, tudi stanovali v slovenskih domovih.

O utrjevanju.

(Radio 19. IV. 1937)

Naš kmet je v obče trden, utrjuje ga zdravo življenje v naročju matere prirode. Utrjen je vremensko, utrjen je delovno, utrjen je živčno — dušno. Na kmetih se vrši naravna odreja naraščaja, slabiči se iztrebljajo sami, odrasčajo večinom samo čvrsti potomci, ki se sproti utrjujejo v kmečkem življenju. Kako drugače je po meščanskih in delavskih družinah! Meščanski redki otroci se vzrejajo kakor cvetice v rastlinjaku. Ker bi jim utegnili škodovati, ne smejo gosposki otroci poznati ne mraza in vročine, ne žeje in lačnosti, ne truda in še manj bolečine, se tudi po rodu čvrsti otroci tako pomehkužijo, da niso več za resno življenje sposobni in da odpovedujejo še spričo vsakdanjih opravil in ovir, skrivajočih se v najrazličnejše živčno dušne motnje. V delavskih družinah je bilo doslej naraščaja obilo, a zaradi zanemarjene nege se pridijo tudi po rodu krepki otroci v neobgljene okrajnice. Zdrava kmečka družina se drži zlate poti, ki je v sredi med mehkužnostjo in zanemarjenostjo.

O podrobnem živčno-dušnem utrjevanju naraščaja in samotrjevanju mladih ljudi bi se dalo razpravljati leto dni, vsak dan po eno predavanje, saj so napisane o njem debele knjige in knjižnice. Vodilne misli so bile zadnjič povedane v odstavku o npravstveni vzgoji. Brez trdnih npravi ni zdravja.

Pred nekaj dnevi mi je preko mej domovine znani in priznani arhitekt vseuč. prof. dr. Jože Plečnik razkril svojo srčno bridkost, ki jo ponavljam, kar se da verno, v takihle vzdihih: »O, ko bi se Slovenci zavedli svoje velike zgodovinske naloge posrednikov med severom in jugom, vzhodom in zahodom! O, ko bi se Slovenci držali svojega in ne posnemali tujega! O, ko bi Slovenci ohranili svojo pristno delavnost in posebno skromnost in dosledno zavračali potratnost in lagodnost, ki končujeta celo velike in močne narode!«

S temi srčnimi željami umetnika tvorca se popolnoma strinjam kot zdravnik, ker vem, da vzdrži in prenese najhujše stiske tisti, ki je dušno utrjen in skromen v telesnih potrebah. Sijajen zgled junaške vztrajnosti naj nam bodo žilavi in skromni Irči.

Opazovalec

Petdeseto leto slovenskega obzorika „Dom in svet“

»Dom in svet« je začel izhajati meseca januarja leta 1888. Z letošnjo 1. in 2. številko, ki sta izšli pred kratkim v skupnem zvezku, je stopil v 50. leto. Treba je, da omenimo to dejstvo, ker je krog književnikov, ki je zbran okoli tega obzorika, odločnega slovenskega prepričanja in zastopnik slovenskega idealizma. »Dom in svet« je zrastle iz družinskega mesečnika, ki ga je ustanovil dr. Frančišek Lampe v eno izmed naših vodilnih revij, ki je spravila slovensko katoliško književnost na umetnostno višino, ki je pred njo ni imela. V »Dom in svetu« so zrastle književniki, ki so si ustvarili vodilna imena kot leposlovci (Finžgar, Pregelj, Bevk itd.) in kot književni in umetnostni kritiki (dr. Izidor Cankar, Fr. Koblar, dr. Stele itd.). Veliko je storil »Dom in svet« tudi za razumevanje oblikujoče umetnosti sploh, saj je že pred kakimi 40 leti prinašal — prvi v slovenskem jeziku — pregledne o klasični umetnosti in je pospeševal s poročili in reprodukcijami staro in novo slovensko oblikujočo umetnost, posebno ko je prevzel uredništvo dr. Izidor Cankar in sedaj, ko je sourednik dr. Fr. Stele, Današnji dan, ko mu je glavni urednik prof. Fr. Koblar in sourednik prof. France Vodnik, obdelava »Dom in svet« slovenska vprašanja z vso resnostjo in stvarnostjo, stremč za tem, da jim gre do dna. Prav je zapisal o njem urednik prof. Koblar sam, »da se je postavil Dom in svet v sredo slovenskega javnega življenja zato, da pomlaja in oblikuje slovensko duhovno rast« in zastopa stališče, »da kakor brez duhovne svobode ni živlega prepričanja, tako brez osebnostnega življenja ni ustvarjanja«. Dandanes »Dom in svet« ni toliko leposlovna kot kritična revija, ki išče osnove za slovensko dejavnost. Hoče spraviti med nas neko sproščenost in odpraviti ozkosrčnost. S tem pa dela pozitivno za slovensko skupnost, ki bo nastala in bo trdna, ne da bi bilo komu treba zapostavljati svoj svetovni nazor, če bomo notranje svobodni in v resnici stvarni. Te resnice pa nekaj ljudi v škodo slovenstvu današnji dan ne razume ali noče razumeti, kakor dokazujejo nekateri glasovi.

Patriotična dolžnost, delati — slabo

V neki polemiki s »Slovincem« se »Jutro« spet otepa očitka centralizma in pravi dobesedno:

Krivi smo seveda mi, ker smo imeli za svojo patriotično dolžnost, da smo s svojim glasovanjem omo-

gočili, da je v težkem času naša država dobila svoj osnovni zakon.

Logika te trditve je edinstvena v slovenskem in hrvaškem pomenu besede.

Jutranjiki so imeli torej za svojo dolžnost, da so dali državi centralistično uredbo zaradi »težkih časov«.

Da je bila vidovdanska ustava, za katero v pričajučem primeru gre, slaba, tega si danes niti »Jutro« ne upa več tajiti. Kljub temu pa imajo za samoumevno, da so smeli glasovati za **slabo stvar**, ki naj bi imela **dobre** posledice.

»Slovenec« je že opozoril na to, če je koga že res tako gnala skrb za »osnovni zakon«, da bi bili jutranjiki takrat lahko izbrali Protičev načrt ustave, ki je vendar vsaj kolikor toliko upošteval želje Slovencev in Hrvatov. Mi bi k temu še dodali, da je bila tudi Protičeva ustava še zmeraj preveč centralistična. Ker pa jugoslovenci niso bili niti zanj, dokazuje to, da so hoteli na vsak način najstrožji centralizem vidovdanske ustave. Vsekako pa je težko najti besedo, ki bi prav označevala to izmotavanje s »patriotično dolžnostjo« danes, ko pa je takrat bilo na izbiro »osnovnih zakonov«, pa so si jutranji ljudje izbrali ravno najslabšega izmed njih.

Sicer se pa te besede skoraj slišijo, ko da bi bila država v nevarnosti, če bi ji ne bili priskočili jugoslovenci na pomoč s centralistično ustavo. Ko da je ni spravila v nevarnost prav ta ustava, ki sta jo odklonila slovenski in hrvaški narod in je nikoli ne bosta nehala odklanjati. Kar da bi sploh moglo biti še kaj bolj abotnega na svetu, kakor da rešuje državo nekaj, kar sta od treh državnih narodov odklonila dva.

Ali še bolj razločno: Ko da bi sploh mogla biti kedaj **kaka dolžnost delati slabo**.

„Obzor“ za slovenske unitariste

Kakor smo že nekajkrat opozorili, je sedaj v opoziciji »Jutro« na mah v besedah zoper centralizem. Zadnjič je odkrilo svojo »skrb« zaradi cestnega fonda, ki bo, centraliziran, naložil našemu gospodarstvu novih bremen.

O tem poroča tudi zagrebški »Obzor«, pa pripoveduje, da poudarjajo »Jutro« in ostanki JNS v Sloveniji danes »čim dalje bolj slovenski nacionalizem ter da delajo danes bolj ko kedaj za spopolnitev slovenske narodne osebnosti v vsakem pogledu.... V bistvu so dr. Kramer in tovariši tudi prej bili v Sloveniji samo Slovenci, a jugoslovensko ideologijo so prihranili za Hrvaško in Hrvate«.

Razume se, kako je »Jutro« vseč ta hrvaška reklama za njegovo slovenstvo. Kakor si je sicer z »Obzorom« v laseh, take njegove trditve mu zmeraj prihajajo prav, da se pobaha s svojim tudi-slovenstvom.

»Obzorovo« pisanje moramo obsojati že zaradi tega, ker je kar najbolj v nasprotju z dejstvi, na kar smo ga že opozorili in kar naravnost dokumentarično dokazuje naš zadnji uvodnik, ki ga je po vsebini navedel tudi »Hrvatski dnevnik« zadnje nedelje. Kajti ni še bilo stvari, ki bi bila Sloveniji in slovenstvu prizadejala toliko škode, kakor je to storilo jugoslovenstvo s svojim centralizmom. In ta centralizem so vprav naši jutranji jugoslovenci od vsega začetka kar najbolj vneto podpirali, še več, brez njih bi ga sploh nikoli ne bilo.

Vse to bi moralo biti »Obzoru« znano, brez ozira na to, da smo ga mi še posebej opozorili. Zato res ne vemo, kaj »Obzor« namerava in kam meri s takimi neresničnimi trditvami. Da bi hotel delati za dr. Kramerja reklamo in s tem seveda tudi reklamo za jugoslovenski nacionalizem, tega menda vendar noče. Da pa jo dela, bi lahko sprevidel že iz tega, kako hlastno pobira in povzema »Jutro« take njegove trditve. In prav tako ne dela usluge Hrvatom, če skuša tako nerodno opravičevati slovenske unitariste. Kajti v tem našem boju za pravico in enakopravnost imamo Slovenci in Hrvatje enega skupnega sovražnika.

Čas bi torej bil, da vzame »Obzor« vse izlete jutranjikov v obrambo slovenskih pravic zoper centralizem za to, kar so: da se namreč perejo pred Slovenci za škodo in težave, ki so nam jih povzročili. Sicer se bo »Obzora« očitek naivnosti po pravici prijel.

Stara pesem, ki je zmeraj tudi nova

Na občem zboru Zveze industrijcev v Ljubljani konec aprila je bilo — seveda! — slišati celo vrsto pritožb, s katerimi se mora boriti podjetnik v Sloveniji. Navajamo jih nekaj po »Trgovskem listu«. Kdor jih bere, ta vidi, da so zmeraj in zmeraj iste, lani, predlanskim, predpredlanskim in tako dalje, prav do tistih časov, ko so jugoslovenski nacionalni unitaristi izročili našo zemljo čaršiji, da gospodari z njo po svoji volji. Ta pa seveda tako tudi dela. In bo delala, dokler ji bo unitarizem dajal tako mogočnost.

Zahtevali smo, da se pomaga lesni izvozni industriji z izvoznimi premijami. Dejalo se nam je, da to zaradi veljavnih predpisov ni mogoče. Vemo pa, da so istočasno nekatere tvrdke prejemale izvozne premije in da jih prejemale še danes. Tu pa niso bili predpisi nobena ovira.

Vsakdo ve, kje sede tiste nekatere tvrdke in za koga velja dvojna mera.

Svoje dni je bilo poročano v dnevnem časopisju, da odpade pretežni del cele vsote prometnega davka, ki se pobira v vsej državi, na dravsko in savsko banovino. Teh časopisnih vesti ni nihče demantiral.

Saj bi jih tudi ne mogel!

Domača čevljarska industrija je neznosno obremenjena po novih »banovinskih« trošarinah na tovarniške čevlje. Končno ne bi protestirali, ako bi se uvedla ta trošarina bodisi z enotno postavko za vse vrste blaga ali pa v odstotnem razmerju do dejanske vrednosti blaga. Po tarifi, ki se je uveljavila, pa so prizadeta zlasti domača podjetja, ki proizvajajo srednje in boljše vrste čevljev, medtem ko ostane znaten del produkcije vletvrdke Bata trošarine prost.

Kakor znano, gre poglavitni del teh tako imenovanih banovinskih užitnin v južne banovine. Te jih namreč skoraj nič ne plačujejo, ker so samo čevlji našega delavnega človeka podvrženi užitnini.

Ker bi pa na ta način seveda južne banovine ne imele dohodkov, so pač preprosto naložili užitnino na čevlje, ki jih nosita naš kmet in delavec.

Zahtevati pa moramo, da se gibljejo davčna bremena v znosnih mejah ter da se davčni predpisi v vsej državi enako izvajajo.

Le kako naj se to vrši, ko pa vlada pri nas že 19 let »edinstveni« nacionalni duh?

Odločno moramo ugovarjati stremljenjem, ki ovirajo ustanavljanje novih in razširjevanje obstoječih industrijskih podjetij v našem območju. Slovenija je v agrarnem pogledu pasivna in ne more živeti brez intenzivne industrijske in obrtne produkcije. Tudi glede možnosti za gospodarski razmah in napredek zahtevamo popolno enakopravnost z ostalimi deli države.

Te zahteve so prav tako stare, kakor zgodovina u-e-dinjenja. In isto velja za naslednjo zahtevo:

Zahtevamo, da se pri dodeljevanju kreditov Narodne banke upošteva naše območje sorazmerno naši gospodarski kapaciteti ter naši obremenitvi z davki. Tudi v tem pogledu naj se uveljavi ravnopravnost dravske banovine z ostalimi deli države. Zahtevamo, da se sorazmerni del denarnih sredstev, ki se v našem območju stekajo v Poštno hranilnico, plasira na našem

območju. Odločno protestiramo proti odredbi, da se denar naših bratovskih skladnic nalaga izključno le v Državni hipotekarni banki.

Znano je, da je zgodovina teh in takih zahtev hkratu tudi zgodovina **neuspehov** takih zahtev. Zato bi bilo dobro, če bi kedaj vstal na podobnih zborovanjih človek, ki bi povedal resnico. Ta, po 19letni skušnji dognana, pa se glasi: Pustite vsako upanje, dokler ne bo strto načelo, ki je vse to povzročilo in naredilo. To načelo je pa jugoslovensko nacionalstvo, izvajano v duhu unitarizma.

Za duhovno in politično svobodo

V mesečniku »Svoboda« priobčuje dr. Dragotin Lončar sestavek pod tem naslovom. V prvem delu opisuje zgodovino tega načela na Češkem. V drugem, ki ga s tem ponatiskujemo, pa riše zgodovino in pomen tega načela za Slovence. Uredništvo.

Slovenci spadamo po vsem mišljenju in hotenju k evropskemu Zahodu, čigar najboljše predstavniki med Slovani so Čehi. Tudi mi imamo svojo preteklost, ki nanjo navezujemo v omiki, gospodarstvu in politiki svojo sedanjost, da iz nje ustvarimo bodočnost.

Slovensko delavstvo, ki je združeno s slovenskim kmetovstvom, ima svoje duhovne učitelje v Trubarju, Prešernu in Cankarju, a ima tudi svoje politične mislece, med katerimi se po umski in нравni višini dvigata visoko nad druge Dermota in Tuma. Pri gospodarski vzgoji slovenskega kmeta in delavca ne smemo zamolčati **Krekovega** imena. Slovenski proletarijat se je vedno bojeval za **duhovno in politično svobodo**, ki sta pogoj njegovi in narodni rasti. Od te poti ne sme odstopiti, ako noče pogube sebi in svojemu rodu, čigar bistveni del je. **Demokracija mora biti pot in namen: celotna in nepreklicna.**

Danes se poleg demokracije in proti njej uveljavljata desničarski fašizem in levičarski boljševizem. Italijansko-nemški fašizem je povratek k nagonstvu prvotnega človeka, ki si je po tisočletni izkušnji in delavnosti izoblikoval v sebi vladno razuma nad strastmi. V zvezi s tem je ta fašizem z naukom o obnovi »rimskega imperija« in o prednosti »nordijsko-germanske rase« protislovanski, tudi protislovenski.

A ruski boljševizem je plod družbenih razmer svoje vrste, ki so nastale v tem evropsko-azijskem svetu kot nasledek njegovega naravnega in zgodovinskega značaja. Potrebujemo ne samo politične, ampak tudi gospodarske demokracije, da ustvarimo znosno družbeno razmerje brez največje bede in največjega bogastva v kričečem nasprotju; toda rasti hočemo iz svoje zemlje, njene narave in zgodovine.

V sestavku »Politična izpoved«, ki sem ga priobčil leta 1920. v 88. številki »Napreja«, sem svaril slovensko delavstvo pred **skokom v temo**. Danes to ponavljam s tem večjo upravičenostjo, ker mi je pritrdil razvoj ruske revolucije. Slovenci, posebno delavstvo in kmetovstvo, moramo imeti svojo jasno črto v narodnem in družbenem oziru, ker skok v temo bi bil poguba, kakor se je že določno pokazala ob preobratu. Ali hočemo napraviti napako še enkrat? Duhovno-politična in gospodarsko-socialna demokracija nam bodi vzor — **slovensko izročilo in slovenske razmere** pa okvir, v katerem naj se ta vzor uresniči brez slepega posnemanja tujine, a s primernim upoštevanjem njenih izkustev.

Čudni demokrati

Največja ovira resničnega sporazuma med Slovenci, Hrvati in Srbi danes niso več njegovi odkriti nasprotniki, edinstveni jugoslovenci, ampak taki in tisti, ki si ta sporazum sicer žele, pa bi kljub temu iz neke miselne lenobe in nerodnosti hoteli reševati prav tisto nacionalno edinstvenost, ki je ne samo poglavitna, ampak tudi edina ovira sporazuma. Ali na kratko in po domače povedano: sitega volka bi hoteli ob celi ovci. In tako smo prišli danes v položaj, ki bi bil komičen, če bi ne bil hkratu tako tragičen za ves naš narod: prijatelji sporazuma zavlačujejo sporazum in ga ovirajo.

Te dni je napisal člen združene opozicije M. Grol v belgrajski »Odjek«, glasilo bivše demokratske stranke, sestavek o sporazumu. Najprej se je skril za mednarodni položaj Jugoslavije, ki da ne dopušča eksperimentiranja. Že ta skrb zaradi našega mednarodnega položaja je zmeraj sumljiva. Kajti preveč spominja na tiste velike nacionalne »državnike«, ki so s to skrbjo prikrivali svoj centralizem in svoje izkoriščanje slovenskega in hrvaškega naroda. Ne glede na to je pa abotnost in neodkritost te skrbi tudi sicer za človeka zdrave pameti na prvi pogled očitna. Zakaj ugled in moč države v mednarodnem svetu je odvisna od njene notranje moči, njena notranja moč pa je spet neposreden nasledek zadovoljnosti njenega prebivalstva. Čim večja je ta, tem večji je njen ugled in moč tudi na zunaj.

In seveda tudi narobe!

Torej je prav sporazum in zadovoljnost državljanih najbolj naravna pot do notranje in zunanje moči vsake države. Kdor ta sporazum ovira in zavlačuje, ta jo slabi, ta je njen škodljivec.

G. Grol je sicer že sprevidel, da je treba sprejeti **upravičene** zahteve Hrvatov. Slovencev pri tem niti ne omenja, kar znova spričuje, kako daleč je še od sociološko-zgodovinsko pravičnega razumevanja vsakih državnih osnov. Prav tako je nejasna beseda o »upravičenih« zahtevah. Kajti ta beseda je preveč subjektivna, da bi mogla dati dobro osnovo za sporazumevanje. Za prave jugoslovence so tako kratko in malo vse zahteve Slovencev in Hrvatov neupravičene. Treba je torej že jasnejših, določnejših in stvarnejših pojmov, če naj vse sporazumevanje ne utone v publicah.

Je pa zelo preprosto sredstvo, ki kaže pot do sporazuma. To sredstvo je volja ljudstva, spoznana v demokratični vladavini. G. Grol se imenuje demokrata in tudi stranki s tem imenom pripada. Pa vendar govori, ko da bi imel nekdo izven ljudstva, tako slovenskega kakor hrvaškega, določiti, katere njegove zahteve so upravičene.

Pravi demokrat takih pomislekov in pridržkov ne pozna. Zanj bo volja ljudstva zmeraj odločilna. S tem se še ne misli odpovedati vplivanju na to voljo. Toda to vplivanje ne more biti druge zvrsti, kakor z razlogi in dokazi. Ne bo se mu približal kot gospod: te in te vaše zahteve niso upravičene, ker se meni tako zdi. Stopil bo marveč predenj kot enak med enakimi: povejte svoje želje, da se pomenimo o njih, a ti boš odločilo.

Najboljši dokaz za klavnost demokratizma demokratičnega g. Grola pa je, da je za Banjani-
nom in drugimi jugoslovenci prišel z mirovno pogodbo, ki je bojda ugotovila narodno enotnost Srbov, Hrvatov in Slovencev in v kateri so ti samo še »plemenak«. Mirovna pogodba naj bi pri teh čudnih demokratih za vselej udušila ljudsko voljo.

Za nas Slovence pa je volja našega naroda zadnja stopnja. In to voljo hočemo uveljaviti.

Čim prej bodo to uvideli tisti, ki se jih tiče, tem bolje bo za celoto.

Preprosta zadeva

Minister Gjura Janković, znan po svojih unitarističnih izjavah, je zadnjo nedeljo na nekem shodu JRZ odgovarjal takole na medklice, kaj je s hrvaškim vprašanjem:

»Hrvaško vprašanje se je ustvarilo v teku zadnjih let, ko se ni smelo govoriti o nobenih narodnih potrebah, pa tudi Hrvatje niso smeli govoriti o svojih posebnih potrebah. Zato je veliko število Hrvatov odšlo v tujino, in tako je nastalo neko vprašanje, o katerem govorijo danes vsi politični ljudje. A jaz se bojim, če se o najlepši stvari preveč govori, da postane nezanimiva, zato pa tudi pravim, da o stvari nerad govorim. Vprašanje je mogoče samo tako rešiti, da se naredi dobra volja na obeh straneh. Pri nas ta dobra volja že obstoji.«

Iz tega odgovora bi izhajalo dvojje. Prvič namreč, da pri Hrvatih še zmeraj ni dobre volje za sporazum, da torej Hrvatje zgolj iz neke zakrknjenosti nočejo videti dobre volje in ponujane roke za spravo, ker se očitno boje, da bi se hrvaško vprašanje že kedaj rešilo. Drugič pa, da je hrvaško vprašanje postalo že čisto nezanimivo, ker se o njem preveč govori. Zanimivo bi pa menda postalo spet, če bi se o njem ne smelo sploh nič govoriti, kakor za časa JNSarskega režima in našega velikega političnega Petra Živkovića.

Pameten nasvet

Dne 27. letošnjega aprila je zasedalo v Mariboru predsedstvo Zveze trgovskih združenj. V poročilu »Trgovskega lista« beremo med drugim tudi tole tehtno priporočilo:

Pri slučajnostih apelira predsednik mariborskega združenja Miloš Oset na naš dnevni tisk, naj ne piše tako na široko o raznih umorih in ubojih, ker to ne koristi niti vzgoji mladine niti našemu tujskemu prometu. Prav tako pa naj časopisje ne poroča o nekem vidnem izboljšanju slovenskega gospodarstva, ker je to popolnoma neresnično, povzroča pa večje obdavčenje Slovenije. Na sejah reklamacijskih odborov zastopniki fiskusa dostikrat uporabljajo kot dokazilo takšna časopisna poročila.

Naj bi si za razstavo slovenskega »novinarstva«

vzeli vsi prizadeti te besede k srcu. Zlasti takrat, ko bodo govorili o svojem kulturnem »poslanstvu« in si dali kaditi kot »vzgojitelji« naroda. Pa najbrž ne bodo. Kupčija je pač kupčija.

Mali zapiski

Prepovedane knjige.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti pri nas sledeče knjige:

1. »Ayuda a Madrid«, ki je izšla v Valenciji;
2. »Réponse a André Gide«, ki jo je spisal Fernand Grenier in je izšla v Parizu;
3. »Pour vaincre le fascisme«, ki jo je spisal Georgij Dimitrov in je tudi izšla v Parizu.

Akademija znanosti — pa ne v Ljubljani!

Iz čeških listov smo zvedeli, da je češka vlada dovolila Nemcem lastno nemško akademijo znanosti. V demokratični Českoslovaški so Nemci dosegli od Čehov to, česar Slovenci doma ne moremo!

Še o jugoslovenih.

»Hrvatski dnevnik« poroča o neki »Jutrovi« beležki, v kateri se je ta list razburjal nad označenim »dalmatinska Hrvaška« ter dostavlja dobesedno:

I to su vam nekakvi »iskreni jugoslovenci«.

»Jutro« se utegne prekucniti vznak in »Pohod« za njim, ko vidi, da so tudi Hrvatje do dobra spoznali njihovo stapljavsko miselnost. Zato jih seveda tudi ne morejo označevati z lastnim imenom Jugoslovani, ampak kot pripadnike določene stapljavske miselnosti, torej kot jugoslovence, kar se mora pa tako v smislu slovenske kakor hrvaške slovnice pisati z malo začetnico.

Stara stvar.

Srbi so jugoslovenci. To je povedal Svetislav Hodera, voditelj Jugoslovenske narodne stranke, ki je tudi v Sloveniji že nastavljala limanice.

Nam g. Hodera seveda ni povedal nič novega. Kajti mi smo že davno vedeli, da je velik del Srbov za jugoslovenstvo, namreč vsi tisti Srbi, ki jim ni za demokracijo in enakopravnost

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in pravosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

Kultura in barbarstvo v politiki.

Nemško vodilno glasilo narodnega socializma »Völkischer Beobachter« piše o 900letnem angleškem političnem izročilu, pravi, da se angleško politično življenje zato tako mirno razvija, ker tudi najradikalnejši Anglež misli najprej kot Anglež, in da so vljudne oblike parlamentarnega obrata, medsebojno spoštovanje vlade in opozicije, strpnost proti muhastim posebnim plod v izročilu rojene zavesti skupnosti.

To je seveda res. A zanimivo je, da poroča o tem nacionalistični list s prizvokom pohvale. Tega bi gotovo ne bil naredil, če bi samo zaslutil, kako daleč je nemška nacionalistična politika od teh vodil demokracije, da je marveč v vsakem pogledu

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

V Jugoslovanski knjigarni si naročite sledeče knjižne zbirke:

Leposlovno knjižnico
Ljudsko knjižnico
Zbirko domačih pisateljev
Zbirko mladinskih spisov

za malenkostne mesečne obroke. Zahtevajte naš Vestnik, ki ga pošljemo brezplačno z natančnimi podatki.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI